

PRITARTA
Druskininkų savivaldybės tarybos
2015 m. rugsėjo 30 d.
sprendimu Nr. T1-108

PATVIRTINTA
Druskininkų lopšelio-darželio „Žibutė“
direktorius 2015 m. rugsėjo 1 d.
įsakymu Nr. V-1-40

DRUSKININKŲ LOPŠELIS-DARŽELIS „ŽIBUTĖ“

IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA „DUOK VAIKUI SPARNUS“

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

Druskininkų lopšelis-darželis „Žibutė“ įsteigtas 1971 m. lapkričio 29 d. Tai savivaldybės biudžetinė įstaiga, turinti viešojo juridinio asmens statusą.

Grupė – neformaliojo švietimo mokykla.

Tipas – lopšelis-darželis.

Buveinės adresas – Vytauto g. 24a, LT-66128 Druskininkai

Vaikai ir jų poreikiai

Lopšelis-darželis „Žibutė“ yra ugdymo įstaiga, kuri, vykdydama ikimokyklinį ir priešmokyklinį ugdymą, tenkina vaiko, šeimos ir bendruomenės poreikius.

Lopšelyje-darželyje veikia ankstyvojo, ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupės. Jas lanko vaikai nuo 1 iki 6 metų amžiaus. Vaikams reikalingas bendravimas su bendraamžiais, psichinis ir fizinis saugumas, galimybė išreikšti save. Programos principai, tikslas, uždaviniai bei ugdymo turinys orientuoti į vaikų poreikių tenkinimą. Įstaigoje vaikas ugdomas įvairiapusiškai, tobulinamos visos pagrindinės kompetencijos. Ugdymo procese didelis dėmesys skiriamas vaiko saviraiškai ir kūrybai. Daugelis vaikų jau moka naudotis kompiuteriu, turi elektroninių žaislų. Be savų privalumų tai iš dalies slopina judėjimo poreikį, vaiko kūrybines galias, todėl svarbu sudaryti sąlygas vaikų aktyvumui ir kūno kultūrai. Nuo 2014 m. įstaiga įsijungė į sveikatą stiprinančių mokyklų tinklą, 2015 m. tapo Vaikų ir jaunimo olimpinio ugdymo projekto „Olimpinė karta“ dalyve. Parengtos ir vykdomos programos: sveikatos stiprinimo programa „Būsi sveikas ir saugus“ ir olimpinio ugdymo programa „Čia auga tvirta olimpiečių pamaina“.

Įstaigą lanko įvairių socialinių sluoksnių šeimų vaikai. Dalis vaikų turi tik vieną iš tėvų. Yra dažnai sergančių vaikų, vaikų su specialiaisiais poreikiais. Tokie vaikai reikalauja ypatingo dėmesio, šilumos ir saugumo pojūčio. Lopšelių-darželių lanko gabūs dailei, muzikai vaikai.

Programoje numatytų priemonių pagalba bus sudaromos sąlygos visų vaikų poreikių ir saviraiškos patenkinimui.

Pedagogai ir kiti specialistai

Įstaigoje dirba kompetetingi, turintys reikiamą išsilavinimą ir kvalifikaciją pedagogai ir specialistai. Auklėtojos organizuoja ugdomąją veiklą ankstyvojo ir ikimokyklinio amžiaus grupėse. Logopedas dirba su kalbėjimo ir kalbos sutrikimų turinčiais vaikais. Spec. pedagogas padeda vaikams, turintiems intelekto, elgesio ir emocijų, kompleksinių sutrikimų, mokymosi sunkumų. Vaikams, turintiems didelių specialiųjų poreikių, ugdomojoje veikloje padeda auklėtojo

padėjėjai. Meninio ugdymo pedagogas lavina vaikų muzikinę klausą, puoselėja taisyklingo dainavimo, choreografinius įgūdžius, supažindina su folkloro elementais. Vaikų saviraiškai tenkinti pasitelkiami ir papildomo ugdymo – choreografijos, anglų kalbos, dainavimo – specialistai.

Įstaigos savitumas

Įstaiga atvira visiems vaikams. Specialiųjų poreikių vaikai integruojami į bendrąsias grupes. Jų ugdymo(si) klausimus padeda spręsti įstaigoje veikianti Vaiko gerovės komisija.

Įstaigos aplinka pritaikyta visuminiam vaiko ugdymuisi. Grupių erdvės skirstomos į veiklos zonas, yra poilsio kampeliai, kur vaikas gali pabūti vienas, pailsėti. Veiklos zonas vaikai renkasi pagal savo pomėgius ir įgūdžius. Ankstyvojo amžiaus grupėse yra atskiri miegamieji, ikimokyklinio amžiaus grupių vaikai veikia ir miega toje pačioje patalpoje.

Lopšelio-darželio ugdomoji aplinka – tiek vidinė, tiek išorinė – meniška, jauki. Meno mokyklos dailės skyriaus diplomantų darbai teikia savitumo ir žaismingumo įstaigos išorei, o įstaigos interjeras puošiamas kūrybingų pedagogų bei vaikų rankomis. Šviesiajame koridoriuje nuolat organizuojamos vaikų, pedagogų, miesto tautodailininkų darbų parodos. Tai daro įtaką vaikų estetiniam skoniui, kūrybiškumo ugdymui bei maloniai nuteikia įstaigoje dirbančius ir apsilankančius.

Miesto kaip kurorto statusas bei geografinė padėtis sąlygoja ir vaikų ugdymo specifiką. Puikios lopšelio-darželio teritorijos gamtinės sąlygos suteikia daug galimybių supažindinti vaikus su gamta, jos grožiu tiesiog šalia įstaigos.

Sveikatinimo idėjos, kultūrinio gyvenimo intensyvėjimas, susipažinimas su praeityje garsių bei šiuo metu gyvenančių miesto ir krašto meno ir kultūros žmonių darbais padeda ugdyti vaikuose sveikos gyvensenos pradmenis, grožio supratimą, kūrybiškumą, leidžia išplėsti ugdymo procesą už įstaigos ribų. Vaikai lankosi miesto bibliotekoje, M. K. Čiurlionio muziejuje, kur kiekvieną rugsėjį mini didžiojo žemiečio gimtadienį, „Girios aidą“ muziejuje, sveikatinimo centruose. Pasivaikščiavimams – Nemuno ir Ratnyčėlės santaka, ekologinis „Saulės takas“, rekonstruoti miesto parkai.

Visai šalia įsikūrusios M. K. Čiurlionio meno mokykla bei „Atgimimo“ pagrindinė mokykla, su kuriomis draugaujama ir bendradarbiaujama.

Šiuolaikiniam gyvenimui diktuojuant savo tempą ir vertybes šeimos tolsta nuo liaudies tradicijų, kultūros paveldo, todėl įstaiga siekia perteikti vaikams dzūkiškus papročius, supažindinti su tautodaile, tautosaka, papročiais. Organizuojamos bendros šventės ir koncertai su „Bočių“ bendrijos etnografiniu ansambliu, organizuojamos meninių darbų parodos.

Lopšelio-darželio ugdytiniai dalyvauja „Dainų dainelės“ konkursuose, vaikų piešinių konkursuose mieste, respublikoje ir užsienyje, miesto šventėse, koncertuoja sveikatinimo įstaigose.

Įstaigos tradicijos:

- Rudenėlio šventė
- M. K. Čiurlionio gimtadienis
- Advento rytmečiai
- Kalėdinės popietės
- Užgavėnės
- Vasario 16-ji
- Skaitovų konkursas „Gimtinės keliu“
- Velykų savaitė
- Šeimos šventė
- Vaikų išleistuvės
- Vaikų gynimo diena
- Sveikatinimo dienos
- Futbolo diena

Tėvų (globėjų) ir vietos bendruomenės poreikiai

Įstaiga priima vaikus paskirtus Druskininkų savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymu, vadovaujantis Mokinių priėmimo į Druskininkų savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklas ir ikimokyklinio ugdymo įstaigas tvarkos aprašu patvirtintu Druskininkų savivaldybės tarybos 2013 m. gruodžio 30 d. sprendimu Nr. T1-239 „Dėl mokinių priėmimo į Druskininkų savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklas ir ikimokyklinio ugdymo įstaigas tvarkos aprašo ir Druskininkų savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklų ir ikimokyklinio ugdymo įstaigų aptarnavimo teritorijų nustatymo“.

Tėvai renkasi mūsų lopšelių-darželių dėl patogios jo padėties, gražios teritorijos, jaukių patalpų, vaikų ugdymo kokybės. Leisdami vaiką į darželį tėvai pageidauja, kad būtų užtikrintas vaiko psichinis ir fizinis saugumas, patenkinti judėjimo, socialiniai, pažinimo, specialūs, gabių vaikų poreikiai. Vis dar pasitaiko tėvų, besidominčių tik vaiko fiziologinių poreikių (maitinimo, miego) tenkinimu, o ne vaiko emocine būseną ir veiklą, ugdymo procesu ir jo organizavimu. Tokiems tėvams stengiamasi suteikti kuo daugiau informacijos apie vaiko gyvenimą darželyje.

Tėvams pageidaujant papildomo ugdymo, įstaigoje organizuojami choreografijos, dainavimo (pop choro), anglų kalbos būreliai. Sudarytos galimybės vaikams nuo 3 metų lankyti greta esančios M. K. Čiurlionio meno mokyklos dailės skyriaus ankstyvojo ugdymo klasę, kur vaikų dailės įgūdžius lavina kvalifikuoti dailės mokytojai.

Ilgiau dirbančių tėvų pageidavimu veikia budinčios grupės, kuriose vaikai gali būti iki 20 valandos.

Bendradarbiavimo su šeima būdai ir formos

- Tėvų susirinkimai
- Konsultacijos
- Paskaitos
- Individualūs pokalbiai
- Apsilankymai namuose (reikalui esant)
- Atvirų durų dienos
- Dalyvavimas projektuose
- Išvykos
- Šventiniai renginiai
- Bendra veikla ir darbų parodos
- Skelbimų lentos
- Rašteliai ir laiškai
- Įrašai grupės dienyne
- Elektroninis paštas
- Internetinė svetainė, socialiniai tinklai

Požiūris į vaiką ir jo ugdymą

Programoje remiamasi keliomis filosofinėmis kryptimis ir pedagoginėmis teorijomis. Progresyvizmo idėjos įtakoja naują požiūrį į vaiką ir jo ugdymą. Todėl vaikų gyvenimas ikimokyklinėje įstaigoje organizuojamas taip, kad vaikui aktyviai veikiant būtų tenkinami jo poreikiai, lavinami gabumai. Dėmesys skiriamas aktyviai vaiko saviraiškai, o ne žinių kaupimui. Sudaromos sąlygos supančią tikrovę pažinti ne iš paveikslų ir pasakojimų, o pačiam tyrinėjant ir eksperimentuojant. Naudojami aktyvūs ugdymo metodai. Pagal rėmimosi šeima principą tėvai įtraukiami į ugdymo procesą. Taip kuriama pasitikėjimo atmosfera tarp šeimos ir pedagogų, įtvirtinama bendra atsakomybė už vaikų ugdymo ir ugdymosi rezultatus.

Progresyvus požiūris į ugdymą susiliečia ir su humanistinės pedagogikos teiginiais. Pripažįstamos ir gerbiamos šeimos vertybės, tėvų bei vaiko teisės ir individualūs jo poreikiai. Akcentuojamas draugiškas pedagogo ir vaiko bendravimas, teigiamų emocijų ir patyrimo svarba.

Remiantis ekologine raidos teorija stiprinamas savęs kaip šeimos, bendruomenės nario, tautos atstovo suvokimas; vaikui sudaromos sąlygos gyvenamosios aplinkos, gamtos, tradicijų pažinimui ir puoselėjimui. Ugdymas „išeina“ už įstaigos ribų (vaikai dalyvauja miesto šventėse, lankosi muziejuose, keliauja gamtoje).

Vadovaujantis kognityvinės teorijos teiginiais žadinamas vaiko smalsumas, kūrybiškumas, savaip interpretuojant žinias ir įvykius. Orientuojantis į kultūros pedagogiką pripažįstama socialinių ir kultūrinių veiksnių įtaka vaiko raidai, ugdymo procesas organizuojamas taip, kad vaikui perteikiamos kultūros vertybės skatintų jo kūrybinius sugebėjimus.

Programoje atspindimi Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos, Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcijos, Valstybinės švietimo strategijos 2013-2022 m. nuostatų teiginiai. Jungtinių tautų vaiko teisių konvencijoje pripažįstama vaiko teisė į visapusišką globą, geras ir saugias sąlygas gyventi ir sveikai vystytis be jokios prievartos, gerbiant jo pažiūras ir pripažįstant lygiateisiu bendruomenės nariu. Vadovaujantis tuo įstaiga kuria optimaliai saugią ir sveiką aplinką, tenkinančią vaiko pažinimo, judėjimo, saviraiškos poreikius. Organizuojant vaikų gyvenimą grupėje atsižvelgiama į vaikų idėjas ir nuomonę. Remiantis Konvencijos nuostatomis apie visapusišką vaiko asmenybės, pagarbos šeimos ir tautos tradicijoms ugdymą, programos turinys apima visas esmines vaiko kompetencijas, atkreipiant dėmesį į etnokultūrinių vertybių iškėlimą, kūrybiškumo skatinimą ir plėtojimą.

Atsižvelgiant į Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcijos bendrąsias nuostatas apie vaiko teisę tapti kompetetingu rūpinantis savimi, plėtoti socialinius tarpasmeninius santykius, programoje akcentuojamos vaikų savarankiškumo ugdymo, dalyvavimo bendruomenės gyvenime ir sėkmingos socializacijos idėjos.

Remiantis Valstybinės švietimo strategijos 2013-2022 m. nuostatų įgyvendinimo priemonėse išsakytomis mintimis apie ikimokyklinio ugdymo paslaugų plėtrą, sudaromos kuo palankesnės ugdymosi sąlygos įvairių gebėjimų ir poreikių (tame tarpe ir specialiųjų) bei socialinę atskirtį patiriantiems vaikams.

Bendroji ikimokyklinio ugdymo programa peržiūrima ir koreguojama bei atnaujinama esant poreikiui (atsižvelgiant į ugdymo prioritetus, tėvų pastebėjimus bei pedagogų rekomendacijas).

II. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

- humaniškumo – vaiko ir suaugusiojo santykiai grindžiami tarpusavio pasitikėjimu; gerbiama vaiko patirtis, šeima ir jos tradicijos, palaikomi vaikų sumanymai ir džiaugiamasi laimėjimais;
- demokratiškumo – sudaromos vienodos ugdymosi sąlygos visiems vaikams nuo 1 iki 6 metų; vaikas ir jo šeima nediskriminuojami nei dėl ekonominių, nei dėl rasinių, nei dėl socialinių skirtumų;
- tautiškumo – puoselėjamos tradicinės kultūros vertybės, gerbiant kitų tautų papročius, gyvenimo būdą ir tradicijas; diegiamos dorovinės nuostatos į vaiką supančią aplinką: žmonių santykius, kultūros paveldą, gamtą;
- integravimo ir diferencijavimo – ugdymo procesas organizuojamas akcentuojant supančio pasaulio vientisumą ir artimiausios aplinkos ypatumus; atsižvelgiama į skirtingą vaikų patirtį, individualias savybes, specialiuosius poreikius;
- kūrybinio veiklumo – kurdamas vaikas išlaisvina savo vaizduotę, pajunta džiaugsmą ir pasitenkinimą veikdamas bei pasiekęs rezultatą (teigiamas savęs vertinimas);
- tęstinumo – vaikas ugdomas, atsižvelgiant į patirtį, įgytą šeimoje; laipsniškai pereinama prie naujos ugdymo pakopos; ikimokyklinio ugdymo programa derinama su priešmokyklinio ugdymo programa.

➤ partnerystės su šeima ir bendruomene – siekiama tėvų ir bendruomenės sutelktumo partneriškų, pagarbių santykių pagrindu.

III. IKIMOKYKLINIO UGDYMO TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

Tikslas: Atsižvelgiant į pažangiausias mokslo ir visuomenės raidos tendencijas kurti sąlygas, padedančias vaikui tenkinti prigimtinius, kultūros, taip pat ir etninės, socialinius, pažintinius poreikius.

Uždaviniai:

1. Sergėti ir stiprinti vaikų sveikatą, sudarant sąlygas aktyviam judėjimui, grūdinimui, sveikai mitybai, žalingų įpročių prevencijai; sudaryti saugią aplinką, padedančią adaptuotis ikimokyklinėje įstaigoje bei sėkmingai ugdytis.

2. Skleisti olimpizmo dvasią, ugdant kilnų ir garbingą elgesį ne tik sporte, bet ir gyvenime, tikslo siekimą, kūno, valios ir minčių darną, džiaugsmą dėl įdėtų pastangų, draugiškumo ir bendradarbiavimo jausmą.

3. Plėsti vaikų supratimą apie juos supantį pasaulį, sudarant galimybę laisvai judėti, stebėti, pažinti, tyrinėti, bandyti, veikti, dalintis patirtimi.

4. Sudaryti sąlygas vaikų kūrybiškumo plėtotei, sugebėjimui atskleisti save įvairiomis meninėmis priemonėmis ir būdais, kaip vertybę akcentuojant patį kūrybos procesą ir dalyvavimą jame.

5. Plėtoti vaiko emocinę, socialinę ir kultūrinę patirtį, puoselėjant kultūros vertybes, tautos ir šeimos tradicijas.

6. Akcentuoti vaiko ir gamtos ryšį, sužadinant smalsumą sąlyčiui su gamta ir aplinka, pajaučiant save gamtos dalimi.

7. Plėtoti ypatingų ir specialiųjų poreikių turinčių vaikų gebėjimus, tenkinant jų individualius poreikius.

8. Siekti glaudžios, užtikrinančios visapusišką vaiko vystymąsi partnerystės su šeima, bendruomene, socialiniais partneriais.

IV. UGDYMO TURINYS, METODAI, PRIEMONĖS

Ankstyvasis amžius (1–3 m.)

Pažinimo kompetencija	
<i>Gebėjimai</i>	<i>Esminės veiksenos</i>
Domėtis savimi ir aplinkiniais. Tyrinėti aplinką. Eksperimentuoti su daiktais ir žaislais, atrasti jų savybes, vartojimo būdus. Lavinti loginį mąstymą (nuo veiksmo prie minties). Imtis sudėtingos veiklos, siekti tikslo. Stebėti, mėgdžioti, klausti.	Stebi save veidrodyje, vadina save trečiuoju asmeniu. Parodo pirštu įvardintą draugą ar suaugusįjį. Atpažįsta ir parodo kai kurias kūno dalis. Grupuoja daiktus, žaislus pagal formą, dydį, spalvą, tapatinu uždeda, prideda. Tikslingai naudoja įrankius, buitines daiktus. Atlieka „tariamus“ veiksmus su daiktais ir žaislais („valgo“, „geria“, „verkia“ ir pan.). Naudoja daiktų pakaitalus (simbolius), eksperimentuoja su jais. Stebi grupėje ir teritorijoje augančius augalus (gėles, medžius), gyvūnus (voveraites, paukščius), gamtos reiškinius. Modeliuoja veiksmus ir siužetinio žaidimo epizodus. Varto knygas, pradeda domėtis tekstu. Sieja paveikslėlius su konkrečiais daiktais, juos pavadina. Supranta ir vartoja daiktams lyginti skirtus žodžius: didelis-mažas, ilgas-trumpas, storas-plonas, toks pat-ne toks, kitoks, vienodi-skirtingi ir pan.

	<p>Supranta, ką reiškia vienas, dar vienas, du, daug, mažai. Pats valgo šaukštu, geria iš puoduko, naudojami servetėlė. Prausia rankas, veidą, naudojami rankšluosčiu. Bando sagstyti sagas, varstyti batų raištelius. Pažįsta savo rūbus, mėgina apsivilkti, padeda juos į vietą. Skiria savo asmeninius daiktus. Atlieka įvairius judesius su daiktais ir žaislais. Sutelkia dėmesį, kontroliuoja žodžius ir veiksmus. Bando elgtis taip, kaip mato elgiantis suaugusį. Laikosi taisyklių ir susitarimų, įsiau drinęs nusiramina. Kontroliuoja emocijas, kalba su savimi. Orientuojasi grupės aplinkoje, žino, kur yra žaislai, daiktai, juos atranda.</p>
<i>Ugdymo formos, būdai ir priemonės:</i>	
<p>Suaugusiojo veiksmų stebėjimas ir mėgdžiojimas. Pasivaikščiojimai kieme ir artimoje miško teritorijoje. Aplinkos tyrinėjimas ir elementarus eksperimentavimas. Didaktiniai, judrieji ir muzikiniai žaidimai, imitaciniai žaidimai. Pokalbiai, pasakojimai, pasakų sekimas. Knygelių skaitymas, vartymas. Pratybos savitarnos įgūdžių lavinimui, kalbos aparato lavinimui. Įrašų klausymas. Stalo teatro, flanelinio teatro, šešėlių teatro atributika. Siužetiniai, muzikiniai, traukiami, stumiami, judantys žaislai. Priemonės meninei veiklai ir judėjimui.</p>	
Sveikatos saugojimo kompetencija	
<i>Gebėjimai</i>	<i>Esminės veiksenos</i>
<p>Ugdyti savitarnos ir savitvarkos įgūdžius. Reikšti norus, ketinimus. Laikytis tvarkos. Laisvai judėti, koordinuoti judesius. Orientuotis erdvėje. Valdyti emocijų raišką ir elgesį.</p>	<p>Pats valgo šaukštu, geria iš puoduko, naudojami servetėlė. Prausia rankas, veidą, naudojami rankšluosčiu. Bando sagstyti sagas, varstyti batų raištelius. Pažįsta savo rūbus, mėgina apsivilkti, padeda juos į vietą. Skiria savo asmeninius daiktus. Atlieka įvairius judesius su daiktais ir žaislais. Sutelkia dėmesį, kontroliuoja žodžius ir veiksmus. Bando elgtis taip, kaip mato elgiantis suaugusį. Laikosi taisyklių ir susitarimų, įsiau drinęs nusiramina. Kontroliuoja emocijas, kalba su savimi. Orientuojasi grupės aplinkoje, žino, kur yra žaislai, daiktai, juos atranda. Vežioja, stumdo, tempia, bėgioja paskui riedančius ir prisukamus žaislus. Juda ir sustoja po signalo, keičia kryptį. Lipa laiptais, kopėtėlėmis pakaitiniu žingsniu, užlipa ant pakilimų. Nušoka nuo paaukštavimo, šokinėja, pralenda pro angą, peršoka liniją. Žaidžia su kamuoliu (spiria, meta, gauda, ridena), išlaiko pusiausvyrą.</p>
<i>Ugdymo formos, būdai ir priemonės:</i>	
<p>Suaugusiojo veiksmų stebėjimas ir mėgdžiojimas. Siužetiniai, muzikiniai, traukiami, stumiami, judantys žaislai. Priemonės judėjimo ir motorikos vystymui.</p>	

<p>Pasivaikščiojimai kieme ir artimoje miško teritorijoje. Projektai sveikatinimui. Judri veikla mažojoje salėje. Rytinė mankšta – imitaciniai pratimai.</p>	
<p>Meninė kompetencija</p>	
<p><i>Gebėjimai</i></p>	<p><i>Esminės veiksenos</i></p>
<p>Stebėti meninės veiklos procesą. Eksperimentuoti dailės priemonėmis. Skirti pagrindines spalvas. Gėrėtis spalvingais daiktais, aplinka. Lavinti muzikinę saviraišką. Išgyventi teigiamas emocijas veikiant su dailės priemonėmis, muzikiniiais žaislais, muzikiniiais instrumentais. Ugdyti jautrumą grožiui. Drąsiai veikti, daryti savaip.</p>	<p>Stebi, kaip piešia, lipdo auklėtoja. Piešia, tapo taškus, linijas, raizginius, apskritimus, dėmes pieštuku, flomasteriu, guašu ant popieriaus; pagaliuku ir pirštu smėlyje). Išgauna iš plastilino įvairias formas (rutuliukus, dešreles). Žiūrinėja iliustracijas, nuotraukas. Stebi gamtą, jos spalvas. Aktyviai klausosi muzikinių garsų, dainelių, lopšinių, emocijas išreiškia judesiais; šokdina žaislus. Mėgdžioja aplinkos ir gamtos garsus, augalų ir gyvūnų judesius. Ritmiškai eina, ploja, trepsi. Žaidžia su vaikiškais muzikiniiais žaislais, intonuodamas kalba. Žiūri stalo, lėlių teatro vaidinimus, emociškai įsijungia į veiksmą. Dainuoja 2-4 garsų daineles, palydi jas judesiais. Tyrinėja ritminius muzikos instrumentus, jais groja. Paklaustas pasako nuomonę, ar patiko muzikos kūrinėlis, šokis, dailės darbelis. Džiaugiasi tuo, kas gražu. Atranda naujus dalykus, atlieka simbolinius veiksmus.</p>
<p><i>Ugdymo formos, būdai ir priemonės:</i></p>	
<p>Suaugusiojo veiksmų stebėjimas ir mėgdžiojimas. Aplinkos tyrinėjimas ir elementarus eksperimentavimas. Didaktiniai, judrieji, muzikiniai ir imitaciniai žaidimai. Pokalbiai, pasakojimai, pasakų sekimas. Knygelių vartymas ir jų skaitymas. Priemonės meninei veiklai. Muzikinių kūrinėlių klausymas ir jų aptarimas. Išvykos į gamtą, stebėjimai. Dailės darbų parodėlės ir darbelių, atliktų drauge su tėvais, eksponavimas.</p>	
<p>Socialinė kompetencija</p>	
<p><i>Gebėjimai</i></p>	<p><i>Esminės veiksenos</i></p>
<p>Suvokti save kaip atskirą asmenį. Veikti drauge su suaugusiuoju bendraujant ir bendradarbiaujant. Veikti, žaisti su bendraamžiais. Teigiamai vertinti save.</p>	<p>Pasako savo vardą, atsiliepia pašauktas. Atskiria savo asmeninius daiktus. Mėgdžioja, imituoja suaugusiojo veiksmus, poelgius, kalbą. Atlieka nesudėtingus pavedimus (pristumia kėdę, atneša ir pan.) Paprašo, parodo, klausia. Pats pasiima žaislus ir daiktus, deda juos į vietą. Domisi kitais vaikais, mėgdžioja jų veiksmus. Vadina draugą vardu. Mimika, gestais išreiškia įvairius jausmus (šypsosi, apkabina, susiraukia, ir pan.), moka užjausti. Veikia ir žaidžia greta, kartu, ieško žaidimo draugo. Nori to paties daikto ar žaislo, kaip ir kitas, pratinasi dalintis žaislais. Protestuodamas gina savo teises. Pradedą jausti savo kūno buvimą- apžiūrinėja, tyrinėja, stebi</p>

	<p>rankų, kojų judėjimą. Apžiūrinėja kitą. Atpažįsta save neseniai darytose nuotraukose. Pavadina kelias kūno dalis.</p> <p>Žino savo vietą prie stalo.</p> <p>Jaučiasi svarbus kitiems. Kalba pirmuoju asmeniu „aš noriu“ „mano“, sako „aš“ sieja su savo veikla.</p> <p>Atskiria berniukus nuo mergaičių, supranta, kad turi atskirų savo norų. Pasisveikina, atsisveikina.</p> <p>Gerau jaučiasi įprastoje aplinkoje. Tapatinasi prie suaugusiojo, prie kurio prisirišęs emocijomis.</p> <p>Nusiteikęs valdyti emocijų raišką ir elgesį.</p> <p>Laikosi susitarimų bando kontroliuoti savo veiksmus, įsivardinęs geba nusiraminti.</p> <p>Save vertina teigiamai. Supranta savo asmens tapatumą.</p> <p>Nori pažinti save bei supantį pasaulį.</p> <p>Didžiuojasi savimi, savo gebėjimais.</p> <p>Išsigandęs, užsigavęs nusiramina suaugusio kalbinamas. Pats ieško nusiramavimo. Žaisdamas kalba su savimi.</p> <p>Bando laikytis suaugusiojo prašymų ir susitarimų.</p> <p>Žaisdamas stengiasi laikytis žaidimo taisyklių.</p> <p>Didžiuojasi savimi ir didėjančiais gebėjimais.</p> <p>Noriai mokosi su tais, su kuriais yra saugus prisiglaudžia, Pats keičia veiklą. Ekspresyviai reiškia norus, sako ne.</p> <p>Sugalvoja būdus kaip pasiekti norimo daikto. Susidūręs su kliūtimi bando kažką daryti kitaip, bet laukia padaršinimo.</p> <p>Atpažįsta ir pavadina vis daugiau artimoje aplinkoje esančių augalų, daiktų. Pasako savo ir šeimos narių vardus.</p> <p>Domisi savo ir kitų emocijomis.</p> <p>Pradedą suprasti, kad jo ir kitų emocijos gali skirtis.</p> <p>Lengvai atsiskiria nuo tėvų ir globėjų.</p> <p>Ne visada priima suaugusiojo pagalbą, kartais užsispiria.</p> <p>Mėgsta ką nors daryti su suaugusiuoju, bando laikytis suaugusio nustatytos tvarkos.</p>
<i>Ugdymo formos, būdai ir priemonės:</i>	
<p>Suaugusiojo veiksmų stebėjimas ir mėgdžiojimas. Pasivaikščiavimai kieme ir artimoje miško teritorijoje. Aplinkos tyrinėjimas ir elementarus eksperimentavimas. Pokalbiai, pasakojimai, pasakų sekimas. Dailės darbų parodėlės ir darbėlių, atliktų drauge su tėvais, eksponavimas.</p>	
Komunikavimo kompetencija	
<i>Gebėjimai</i>	<i>Esminės veiksėnos</i>
<p>Teisingai tarti garsus, patirtį perteikti kalba. Domėtis, grožėtis aplinka, menine veikla.</p>	<p>Taria visas balses.</p> <p>Žaidžia liežuvio ir lūpų žaidimus.</p> <p>Mėgdžioja garsažodžius.</p> <p>Kartoja suaugusiųjų žodžius, frazes.</p> <p>Skirtingai reaguoja į besikeičiančių intonacijų suaugusio kalbinimą. Atpažįsta girdėtas daineles, šokius, dailės kūrinius.</p> <p>Žaisdamas ir veikdamas kalbasi su savimi, žaislu, draugu, komentuoja veiksmus.</p> <p>Pavadina aplinkos daiktus, žaislus, veiksmus.</p> <p>Kalbina bendraamžius ir suaugusius. Išsako poreikius, klausinėja, užkalbina, prašo, pašaukia.</p> <p>Žiūrinėja knygeles, pasako kas paveikslėlyje, iliustracijoje.</p> <p>Klausosi skaitomo teksto. Stebi vaidinimą ir inscenizaciją.</p> <p>Pamėgdžioja suaugusiojo kalbą, gamtos garsus, gyvūnus,</p>

	paukščius. Džiaugiasi įvairiais garsais ir ritmais. Deklamuoja trumpus eilėraščius. Reaguoja į kitų nuomonę.
<i>Ugdymo formos, būdai ir priemonės:</i>	
Suaugusiojo veiksmų stebėjimas ir mėgdžiojimas. Didaktiniai, judrieji ir muzikiniai žaidimai, imitaciniai žaidimai. Pokalbiai, pasakojimai, pasakų sekimas. Knygelių skaitymas, vartymas. Stalo teatro, flanelinio teatro, šešėlių teatro atributika. Priemonės meninei veiklai ir judėjimui. Įvairių darželio renginių stebėjimas, dalyvavimas juose.	

Ikimokyklinis amžius (3-6 m.)

Pažinimo kompetencija		
Vertybines nuostatas ir gebėjimai	Esminės veiksenos	
	3-5 m.	5-6 m.
<p>Suvokti save kaip savarankišką, atskirą asmenį, domėtis, kitataučiais, žmonių grupėmis: šeima (jos svarba žmogui), kaimynais, bendruomene ir žmonių ryšiais joje. Domėtis tėvų profesijomis, įvairiais darbais. Pažinti savo kūną, jo galimybes. Suvokti pojūčius ir jausmus. Žinoti sveikos gyvensenos pradmenis (maistas, sportas, higiena ir pan.). Tyrinėti ir bandymais pažinti supančią daiktinę aplinką bei augaliją, gyvūniją ir reiškinius. Skirti metų laikus, suvokti jų kaitą. Domėtis žeme kaip planeta ir dangaus kūnais. Domėtis savo gimta šalimi, miestu, kuriame gyvena.</p>	<p>Pasako savo vardą, kitų vardus, žino pavardę, miestą ir gatvę. Laisvai naudojasi savo asmeniniais daiktais. Savarankiškai nueina į sporto salę. Išvardija šeimos narius, žiūrinėja šeimos albumą ir komentuoja. Apsitarnauja save ir padeda draugui, auklėtojai. Klausinėja apie žmonių darbus, atpažįsta paveikslėlyje dirbantį žmogų. Pasako, kuo dirba tėtis, mama. Išvardija ir tyrinėja kūno dalis. Pasako esminius berniukų ir mergaičių skirtumus. Įvardija pojūčius: šilta, šalta, kvėpia, skanu ir pan. Klausosi įvairių garsų, mėgdžioja. Žino, kaip pereiti gatvę. Tyrinėja ir įvardija daiktus, kurie gali sužeisti, apnuodyti, žino, kad su jais negalima žaisti. Laikosi kūno higienos reikalavimų (prausia rankas, skalauja burną, valosi servetėlę, rankšluosčiu ir pan.) Tyrinėja ir pastebi pasikeitimus grupėje, įvardija grupėje esančius daiktus veikdamas, žaisdamas (liečia, čiupinėja, įgydamas supratimą apie dydį, formą, paviršiaus savybes, kiekį, skaičių). Vartoja kelintinius skaitvardžius. Atpažįsta daiktus pagal formą, pradeda skirti dešinę, kairę. Skiria tarp kitų daiktų savo asmeninius, atpažįsta namų apyvokos daiktus, bando jais</p>	<p>Atpažįsta savo vardą knygoje, žurnale. Vardus suteikia gyvūnams, augalams. Lygina save su kitais šeimos nariais, pasakoja apie savo šeimą. Bando sudaryti šeimos medį, aiškinasi, kas buvo seneliai, proseneliai, prisimena mirusius šeimos narius, jaučia netektį. Pasako tėvų ir kitas profesijas (mokytojo, pardavėjo, gaisrininko, policininko, bibliotekininko, gydytojo). Kokių savybių žmogui reikia darbe. Apibūdina žmogaus kūno dalis, lygina save su kitais, save praeityje ir dabartyje. Aiškinasi apie poreikius – maitinimosi, kvėpavimo, judėjimo, suvokia savo ir kitų ketinimus. Įvardija savo džiaugsmo, pykčio, liūdesio priežastį. Moka pereiti gatvę, pažįsta pagrindinius kelio ženklus. Mokosi elgtis su stikliniais, aštriais, elektriniais daiktais. Domisi daiktais kurie buvo seniau, kaip jie pasikeitė, domisi technika ir noriai mokosi ja naudotis. Vartoja apibendrinančius žodžius: žaislai, drabužiai, baldai, indai ir kt. Lygina daiktus, įvardija skirtumus ar panašumus (storas-plonas, aukštas-žemas, ilgas-trumpas ir pan.), paskirtį. Supranta, kad skaičius nepriklauso nuo daikto formos dydžio.</p>

	<p>naudotis, žino jų pavadinimus. Eksperimentuoja su mažiau įprastais daiktais (padidinamuoju stiklu, veidrodžiu, magnetu). Skiria spalvas ir teisingai jas pavadina. Stebi, tyrinėja ir atpažįsta augalus artimiausioje aplinkoje (grupėje, kieme, miške, pievoje). Stebėdamas ir bandydamas sužino, kokių sąlygų reikia augalams augti. Žino ir vartoja sąvokas „daržovės“, „vaisiai“, „uogos“, nusako kaip juos panaudoti maistui. Žino, kaip reikia elgtis gamtoje (nelaužyti medelių, nepalikti laužo ir kt.). Atpažįsta gamtoje ir paveikluose gyvūnus, medžius, gėles, grybus, pasako jų pavadinimus, artimiausios aplinkos gyvūnus (auginamus namuose, pas močiutę kaime, pas kaimynus); paaiškina gyvūnų naudą žmogui, mokosi juos pamėgdžioti. Stebi vabalus, roplius, laukinius paukščius ir gyvūnus, atpažįsta juos, supranta naminių ir laukinių gyvūnų skirtumus. Išvardina metų laikų pavadinimus, esminius jų požymius, skiria daugiau gamtos reiškinių. Žaidžia su smėliu ir vandeniui ir taip susipažįsta su jų savybėmis (vanduo skystas, skaidrus, smėlis sausas/drėgnas, birus ir pan.). Atpažįsta ir pavadina dangaus šviesulius: saulę, mėnulį, žvaigždes, domisi reiškiniais kurių negali pamatyti (ugnikalniams, žemės drebėjimais, smėlio audra). Žino paros dalis, savaitės dienas. Žino, kad Lietuva – šalis, kurioje jie gyvena, žiūrinėja Lietuvos miestų nuotraukas, albumus. Atpažįsta tautinius simbolius (herbą, vėliavą). Žino savo gimtojo miesto pavadinimą. Keliauja po žymias miesto vietas. Žiūrinėja Druskininkų albumus, atvirukus, atpažįsta aplankytas ir matytas vietas.</p>	<p>Skaičiuoja, grupuoja daiktus pagal dydį, formą, spalvą, apibūdina daiktų vietą ir padėtį erdvėje. Skiria spalvas ir atspalvius. Pažįsta skaitmenimis (iki 10 ir daugiau, supranta pridėti ir atimti ženklus), vartoja kelintinius skaitvardžius. Skiria geometrines formas ir figūras. Skiria kairę ir dešinę puses. Supranta, kad knyga skaitoma iš kairės į dešinę, iš viršaus į apačią. Moka prižiūrėti grupėje augančius augalus. Aiškinasi, kaip elgtis gamtoje, kuria taisyklės. Mokosi rūšiuoti šiukšles, taupyti elektrą, vandenį ir šilumą. Įvardija mūsų kraštui ir miestui charakteringų medžių, krūmų, vandens telkinių augalijos, grybų pavadinimus, atpažįsta juos paveikslėlyje. Aiškinasi vaistingųjų augalų gydomąjį poveikį žmogaus organizmui (liepžiedžiai, čiobreliai, mėtos, pelynai ir kt.), geria vaistingąsias arbatas. Nusako gyvūnų ir paukščių panašumus ir skirtumus, kuo minta, atpažįsta balsus, mėgdžioja juos. Tyrinėdamas ir eksperimentuodamas sužino apie vandens, dirvožemio, šviesos ir oro savybes, jų reikšmę gyvajai gamtai, domisi daiktų sandara. Pastebi ir komentuoja augalų, gyvūnų, žmogaus veiklos keitimąsi įvairiais metų laikais. Tyrinėja gaublį (Žemės modelis). Pradedą suprasti mokymosi procesą. Nuosekliai išvardija metų laikų, paros dalių, savaitės dienų pavadinimus. Mokosi pažinti laikrodį. Pasako Lietuvos sostinės vardą, kitų didesnių miestų, upių, ežerų, jūros pavadinimus. Klausosi pasakojimų apie Lietuvos praeitį (pilis, senovės laikų gyvenimą ir žmones), Druskininkų kurorto įkūrimą. Pasakoja apie tradicijas šeimoje.</p>
--	--	--

		<p>Domisi žymiais šalies žmonėmis (Prezidentu, menininkais, sportininkais). Domisi visuomeninio gyvenimo įvykiais.</p> <p>Klausosi Lietuvos himno, bando jį giedoti pagal fonogramą.</p> <p>Aplanko artimiausius kultūros, istorijos paminklus (muziejus, bažnyčią).</p> <p>Pažįsta iškilus miesto žmones (M.K.Čiurlionį ir kt.).</p> <p>Dalyvauja miesto šventėse (eisenose, bendruomenės talkose, koncertuose, parodose).</p> <p>Žiūrinėja miesto žemėlapi, žino pagrindines gatves, savo gatvę.</p> <p>Įvardija Lietuvos regionus (Žemaitija, Aukštaitija, Suvalkija, Dzūkija), priskiria Druskininkus Dzūkijai, didžiuojasi savo miestu, puošia ir prižiūri.</p>
--	--	--

Ugdymo formos, būdai ir priemonės:

Eksperimentai ir bandymai, projektai.
 Pokalbiai. Informacijos ieškojimai.
 Pasakojimai, skaitymas.
 Stebėjimai.
 Išvykos – atradimai(į mišką šalia darželio, prie Nemuno, Ratnyčėlės, į „Saulės taką“, prie Druskonio ežero; ekskursijos po miestą, muziejus, tėvų darbovietes ir kt.).
 Dalyvavimas darželio ir miesto šventėse, renginiuose, parodose.
 Įvairūs daiktai (senoviniai ir nauji), buitės reikmenys.
 Knygos, plakatai, enciklopedijos, nuotraukų albumai.
 Padidinami stiklai, įvairios priemonės matavimui ir eksperimentavimui.
 Stalo žaidimai, priemonės grupavimui, rūšiavimui, daiktų modeliai, konstruktoriai, dėlionės.
 Sėklų pavyzdžiai, herbariumai, džiovinti augalai.
 Kompaktinės plokštelės su gamtos garsų įrašais (paukščių ir gyvūnų balsų, lietaus, jūros ir kt.); su tarmiška kalba ir dainomis.
 Tautinė atributika (herbas, vėliavėlės, himno įrašas, tautinės juostos), žemėlapiai, gaublys.
 Olimpinė atributika.

Sveikatos saugojimo kompetencija

Vertybines nuostatas ir gebėjimai	Esminės veiksenos	
	3-5 m.	5-6 m.
<p>Rūpintis savimi ir savo asmeniniu saugumu. Suvokti, kas padeda augti sveikam, stipriam, išsvermingam.</p> <p>Saugoti savo sveikatą ir saugiai elgtis gamtoje.</p> <p>Pažinti savo kūną ir pajusti jo galimybes.</p>	<p>Priima pagalbą, aiškinasi, kad ją gali suteikti ne tik pažįstami, bet ir nepažįstami žmonės (policininkai, gaisrininkai, gydytojai).</p> <p>Pasiklydus ar pasimetus pasako savo pavardę, vardą, adresą.</p> <p>Žino, kaip elgtis kelyje; kad negalima gatvėje žaisti.</p> <p>Apsitarnauja savarankiškai, moka paprašyti pagalbos.</p> <p>Pasitiki savo jėgomis, atlikdamas</p>	<p>Kreipiasi į aplinkinius, kai reikia pagalbos.</p> <p>Aiškinasi saugaus eismo taisykles, atpažįsta svarbiausius kelio ženklus, sugeba saugiai elgtis gatvėje.</p> <p>Kontroliuoja savo elgesį žaisdamas, veikdamas.</p> <p>Taisyklingai naudojasi stalo įrankiais (peiliu ir šakute), asmens higienos priemonėmis, taisyklingai sėdi.</p> <p>Aiškinasi vaistažolių svarbą</p>

<p>Tobulinti judesių koordinaciją. Sugebėti išreikšti save judesiu, suprasti judesio „kalbą“. Įgyti savikontrolės įgūdžių (kontroliuoti judesius ir emocijas). Išmokti sportinių pratimų ir žaidimų. Grūdintis oru, vandeniu, pasinaudojant supančios aplinkos, gamtos sąlygomis.</p>	<p>užduotį, savarankiškai veikdamas. Laikosi asmens higienos taisyklių ;savarankiškai naudojami tualetu. Teisingai naudoja stalo įrankius, tvarkingai valgo. Aiškinasi, kad negalima valgyti nežinomo maisto (nepažįstamų uogų, sėklų ir kt.). Domisi, koks maistas sveikas ir visavertis. Patenkina judėjimo ir grūdinimosi saule ir oru poreikį pasivaikščiojimų miško takeliais, judrių žaidimų išnaudojant darželio teritorijos ir aplink esančio miško gamtines sąlygas metu; jaučia judėjimo džiaugsmą. Šiltu metų laiku grūdinasi vandeniu braidydamas baseinėlyje. Aiškinasi, kaip išvengti traumų ir sužalojimų (neliesti degtukų, įvairių elektros prietaisų, aštrių daiktų, vaistų ir pan.). Juda apribotoje erdvėje, lauke, keičia judėjimo kryptį, kūno padėtį; išlaiko pusiausvyrą. Atlieka koordinuotus judesius rankomis ir kojomis (laipioja, šokinėja, ropoja, šliaužia, pralenda). Geba naudotis įvairiomis priemonėmis (dviratukai, rogutės). Savo nuotaiką, mintis, girdimą muziką išreiškia kūnu: mimika, plastine improvizacija. Juda šalia kitų ir drauge su kitais (randa vietą voroje, poroje, rate). Atlieka sportinius pratimus ir žaidžia judrius žaidimus su ėjimo, bėgimo, ridenimo, mėtymo, pralindimo, laipiojimo užduotimis. Įsidėmi užduotis, pratinasi paklusti taisyklėms. Reaguoja į sutartinius ženklus ir garsus. Stebi sportuojančius žmones, komentuoja.</p>	<p>sveikatai, atpažįsta pagrindines (ramunėlės, liepžiedžiai, gyslotis, avietė), renka jas pasivaikščiavimo metu. Skirtingu metų laiku renkasi tinkamą aprangą. Aiškinasi, kas pavojinga ir kas naudinga sveikatai, tinkamai elgiasi su žirkėmis, įvairiais buities daiktais, prietaisais, priemonėmis. Atranda kuo įvairesnių kūno ir jo dalių judėjimo būdų (staigus-laipsniškas judėjimas, judėjimas vingiais, zigzagais ir t.t.). Pratimų ir žaidimų metu tobulina fizines galias: jėgą, vikrumą, taiklumą, greitumą, ištvėmę. Mintis, idėjas reiškia veido (mimika) ir kūno judesiais, improvizuoja pagal įvairių muziką, garsus. Atlieka judesius keičiant padėtį erdvėje (bėgti keturpėsčia, ropoti nuožulnia plokštuma, laiptuoti keičiant laipiojimo tempą). Kūno dalių judesius atlieka įvairiose padėtyse, naudojant įvairius įrankius, imituoja mechanizmų judėjimą, gamtos reiškinius, darbo veiksmus. Rikiuojasi, persirikiuoja pagal komandą, išlaiko rimties pozą. Mokosi sportinių žaidimų–krepšinio, futbolo, badmintono – elementų. Važinėja riedučiais, paspirtukais, dviratukais. Laikosi žaidimo taisyklių, kaip susitarimo, kuris privalomas visiems žaidimo dalyviams. Greitai sureaguoja į įvairias komandas ir signalus. Dalyvauja bendruomenės sporto renginiuose, pramogose.</p>
<p><i>Ugdymo formos, būdai ir priemonės:</i></p>		
<p>Ryto mankšta; kūno kultūros valandėlės salėje ir lauke. Savaiminė judri vaikų veikla, aplinkos (dirbtinės ir gamtinės) ir priemonių skatinamas judėjimas. Sporto ir kt. šventės ir pramogos, projektai. Sveikatinimo dienos. Grūdinimo procedūros akmenukų takelyje.</p>		

<p>Individualus darbas su vaiku grupėje, salėje, lauke. Pokalbiai, inscenizacijos. Atviri klausimai, situacijų maketai. Diskusijos, minčių lietus. Ekskursijos į sveikatinimo centrus, sporto centrą, Akvaparką; prie sankryžos. Sportuojančių, aktyviai judančių žmonių stebėjimas. Paveikslėliai, knygelės, didaktinės priemonės, stalo žaidimai. Buities daiktai. Sportinis inventorių. Asmens higienos priemonės.</p>		
Meninė kompetencija		
Vertybinės nuostatos ir gebėjimai	Esminės veiksenos	
	3-5 m.	5-6 m.
<i>Daile</i>		
<p>Patirti dorovinius ir estetinius išgyvenimus supančioje aplinkoje ir gamtoje; stebėti ir jausti gamtos ir aplinkos formų, spalvų, linijų įvairovę ir harmoniją. Per spalvas, faktūras, komponavimą išreikšti patirtus įspūdžius (literatūros, muzikos kūrinio sukeltus, pamatytus ir išgyventus), nuotaiką. Siūlyti naujas netikėtas kūrybines idėjas ir savitai jas įgyvendina. Grožėtis savo ir kitų kūryba, gerbti kito savitumą. Eksperimentuoti įvairiomis dailės priemonėmis, medžiagomis ir technikomis. Jausti spalvų derinių, skirtingų faktūrų įtaką darbelio nuotaikai, kūrybinę laisvę. Pažinti liaudies kūrybą, tautodailę; pajauti liaudies</p>	<p>Stebi, tyrinėja daiktus, žmones, aplinką, gamtą, pastebi formas, spalvas, išsidėstymą; komentuoja. Eksperimentuoja ant didelių popieriaus lapų, lentos, asfalto, smėlio, sniego anglimi, kreida, pagaliukais, teptukais, pirštais, vaško kreidelėmis; ant baltų ir spalvotų įvairaus dydžio popieriaus (sausos ir šlapio) lapų; atranda įvairias linijas, dėmes, potėpius, skirtingas faktūras. Dėlioja „piešinius“ iš įvairios gamtinės medžiagos, papildo ją tapytą darbelį; bando daryti nesudėtingus koliažus. Išbando popieriaus savybes. Pažįsta pagrindines spalvas bei atspalvius. Bando maišyti dvi spalvas, kad gautų trečią. Plėšo, karmo ir klijuoja iš įvairaus popieriaus geometrines formas, siluetus (paruoštus ir pačių nupieštus), juos komponuoja. Derina spalvas ir formas aplikuojant ir štampuojant. Eksperimentuoja su moliu, modelinu, plastilinu, smėliu, sniegu; lipdo geometrines ir netaisyklingas formas, jas jungia. Suteikia lipdomam paviršiui faktūrą, komponuoja su gamtine medžiaga, kt. daiktais. Konstruoja formas ir erdvinius darinius iš medinių, plastmasinių detalių, popieriaus, buitinių atliekų, gamtinės medžiagos. Gėrisi savo ir draugų savitu veikimo procesu ir darbėlių rezultatu, komentuoja. Domisi dailininkų darbais, žiūrinėja</p>	<p>Pastebi gamtos spalvų ir formų harmoniją, jų kaitą atskirais metų laikais. Piešia, tapo, aplikuoja žmones, gamtą, gyvūnus; įspūdžius, sukeltus literatūros, muzikos kūrinio. Derina įvairias technikas (tapymą su štampavimu, kreideles su tapymu ir pan.). Atranda ir pavadina įvairius atspalvius. Karpo karpinius. Bando monotipijos techniką. Lipdo reljefinius paveikslus iš plastilino (ant plokštumos). Dekoruoja, kuria ornamentus. Įvairiai kaitalioja formų ir erdvės derinius iš minkšto popieriaus, virvelių. Panaudoja juos žaidimuose. Atlieka grupinius darbus (piešinius, aplikacijas, lipdinius, koliažus). Atpažįsta ir naudoja tautinės simbolikos spalvas ir formas. Grožisi liaudies meno darbais (medžio drožiniais, tautiniais kostiumais, gintaro, odos, lino, molio dirbiniais, margučiais); pritaiko tautinės puošybos elementus savo darbeliuose. Domisi miesto dailininkų, skulptorių, tautodailininkų darbais, juos aptaria, bendrauja su autoriais.</p>

<p>kūrybos savitumą. Pažinti savo bendruomenės, regiono menininkus.</p>	<p>reprodukcijas, iliustracijas, komentuoja. Pamato ir atpažįsta puošybos elementus ant skirtingų tautodailės, dekoratyvinės dailės darbų (audinių, keramikos, medžio darbų, margučių ir kt.).</p>	
<p><i>Ugdymo formos, būdai ir priemonės:</i></p>		
<p>Pasivaikščiavimai ir stebėjimai mieste ir gamtoje (Saulės take, prie Nemuno, Ratnyčėlės, Druskonio). Išvykos į miesto muziejus ir galerijas, parodų lankymas. Susitikimai su miesto dailininkais. Dalyvavimas miesto, respublikinėse ir tarptautinėse piešinių parodose. Pokalbiai. Kūrybinės vakaronės su menininkais, tautodailininkais, šeimos nariais. Eksperimentai ir veikla su dailės priemonėmis. Kalendorinių švenčių renginiai. Įstaigos aplinka (teritorija, interjeras). Meno albumai, nuotraukos, reprodukcijos. Akvarelė, guašas, pieštukai kreidelės, teptukai, gamtinė medžiaga, įvairūs popierius, įvairūs klėjai.</p>		
<p><i>Dramatizacija</i></p>		
<p>Atpažinti vaidybinių veiklų aplinkoje. Vaidybą naudoti saviraiškos, socialinės patirties įspūdžiams perteikti. Pajusti kūrybinės laisvės, spontaniškos improvizacijos galią, aktyvaus dalyvio ir žiūrovo jausmą. Kreipti dėmesį į veikėjo išgyvenimus, emocijas, elgesio, judėjimo, intonacijos ypatybes. Dalintis įspūdžiais apie savo ir kitų vaidybą.</p>	<p>Stebi vaidinimą grupėje, salėje; įvardija, kokie veikėjai dalyvavo, ką veikė. Atkuria dekalogą tarp veikėjų, išraiškingai intonuoja, vaidindamas atsipalaiduoja, spontaniškai reiškia emocijas. Pasirenka vaidmens reikmenis, pritaiko tam aplinkos daiktus. Derina veiksmus su žaidimo draugais. Gamina priemones stalo teatrui (piešia, lipdo, karmo, spalvina). Pratinasi elementariai valdyti lėlę. Improvizuoja pagal muziką, pagal pasiūlytą personažą, išreiškdamas ryškiausias bruožus (eiseną, judesius, kalbą, manierą, ritmą). Klausosi dainų, deklamavimo, vertina. Vartoja garsažodžius, pamėgdžiojimus žaidimų ir kt. veiklos metu. Deklamuoja, dainuoja žaidimų, švenčių, pasirodymų tėveliams metu, perteikdamas teksto ritmą ir nuotaiką; džiaugiasi išreiškdamas save.</p>	<p>Aptaria su draugais matytą vaidinimą, įvardija vaidinimo sukeltą nuotaiką. Skiria ir įvardija lėlių, draminės vaidybos, pantomimos savitumus. Laisvai ir noriai vaidina spontaniškose ir pasiūlytose scenelėse, išreiškia savo norus, jausmus, mintis ir baimes. Savarankiškai kuria žaidimo siužetą, kostiumus, dekoracijas, garsinį foną. Vaidina su stalo teatro, šešėlių teatro atributika, su kaukėmis, gamina pats. Supranta, ką veikia režisierius, artistai, dailininkas, autorius; išbando šias pareigas. Kuriantis plastiškus žaidimus, jungdamas charakterinius judesius į trumpą pantomimą; improvizuoja pagal muziką.</p>
<p><i>Ugdymo formos, būdai ir priemonės:</i></p>		
<p>Spektaklių (profesionalių kolektyvų ir bendraamžių) žiūrėjimas, aptarimas. Sekamų pasakų, skaitomų tekstų klausymas, vaidinimas. Stebėjimas (supančių žmonių judesių, mimikos).</p>		

<p>Vaidybiniai žaidimai, inscenizacijos. Šventės darželyje ir mieste. Kūrybiška aplinka: stalo, lėlių teatro atributika, priemonės jiems gamintis, knygelės, kaukės, kostiumai.</p>		
<i>Muzika</i>		
<p>Atrasti ir domėtis muzikiniais ir nemuzikiniais, gamtos garsais, skirti juos. Pajusti muzikos intonacijas, žaidimų, ratelių, šokių judesių ritmą. Teisingai, taisyklingai dainuoti, išmėginti savo balsą. Išreikšti save spontanišku dainavimu, šokiu (judesiu); jausti malonumą dainuojant, klausantis muzikos. Groti žaisliniais muzikos instrumentais bei gamtinėmis ir buitines priemonėmis. Susipažinti su liaudies muzikos instrumentais, dzūkiško folkloro elementais.</p>	<p>Įsiklauso ir atkartoja paukščių, gyvūnų balsus, negyvosios gamtos garsus, aplinkos triukšmo (automobilių ir kt.) garsus. Klausosi muzikinių kūrinių, muzikos įrašų, atpažįsta girdėtą kūrinių pagal tempą, muzikinę nuotaiką. Įvardija žinomus muzikos instrumentus. Dainuoja garsažodžius, vienbalses vaikškas ir liaudies daineles po vieną ir drauge pritariant instrumentui ir be jo. Dainuojant atlieka judesius, garsus (sukiojasi, žingsniuoja, ploja, trepsi, stuksena), spontaniškai kuria ritminius judesius. Šoka liaudies, ritminius šokius, ratelius, žaidžia muzikinius žaidimus. „Groja“ elementariais instrumentais, išgauna ritmą.</p>	<p>Skiria kūrinių tembrą, tempą, ilgį (maršas, polka, lopšinė), muzikos nuotaiką, žanrus (daina, ratelis, šokis), atlikėjų sudėtį (choras, solistas, orkestras). Atskiria muzikos instrumentų skambėjimą, įvardija. Dainuoja vienbalses ir dvibalses, dialogines daineles; pritaiko daineles, ratelius savarankiškoje veikloje. Eksperimentuoja su savo balsu (garsu, tempu). Bando „groti“ pagal įrašą ar gyvą muziką. Melodijai išgauti naudoja žaislinius instrumentus, parankines priemones (pagaliukus, akmenėlius, medinius šaukštus ir kt.), pritaria jais bei kūno judesiais skanduotėms, šokiams, rateliams, žaidimams. Kuriamelodiją vardui, patarlei, mįslei, atsakymą muzikiniam klausymui.</p>
<i>Ugdymo formos, būdai ir priemonės:</i>		
<p>Pasivaikščiėjimai gamtoje, mieste (klausantis garsų). Muzikos valandėlės salėje, pramogos, šventės darželyje, mieste. Gyvos muzikos klausymas (muzikos mokyklos mokinių, „Bočių“ etnografinio ansamblio, kapelų). Vaikiški muzikos instrumentai, „instrumentai“ iš gamtinės medžiagos ir kt. Priemonės judesių improvizacijoms (skarelės, juostelės ir pan.). Muzikos (klasikinės, liaudies, ritminės), gamtos garsų įrašai. Kaukės, atributika muzikiniams žaidimams, rateliams.</p>		
Socialinė kompetencija		
Vertybinės nuostatos ir gebėjimai	Esminės veiksenos	
	3-5 m.	5-6 m.
<p>Suvokti save kaip savitą ir ypatingą. Teigiamai save vertinti. Gebėti asmeninę informaciją perteikti kitiems. Jausti</p>	<p>Žino savo vardą, pavardę, gyvenamosios vietovės pavadinimą. Atpažįsta liūdesį, džiaugsmą, pyktį bendraujant, klausantis skaitomo kūrinių ir pan. Padeda kitam (užjaučia, globoja, pralinksmina, paduoda, pakviečia, ir</p>	<p>Pasako savo adresą, telefono numerį, mamos ir tėčio darbovietę. Nurodo vaikų darželio, grupės pavadinimus. Aiškinasi ir aptaria vaikų ir suaugusiųjų teises ir pareigas. Atpažįsta savo ir kitų žmonių</p>

<p>pagarbą šalia esantiems draugams ir suaugusiems, jų poreikiams. Atpažinti rizikingas situacijas ir blogus ketinimus. Derinti su kitais savo norus, veiksmus, būti atsakingam už bendrą veiklą (jaustis grupės nariu), įgyti bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžių. Suvokti kito žmogaus jausmus ir emocines nuotaikas, užjausti, padėti. Laikytis susitarimų ir taisyklių. Pasitikėti savimi ir savo gebėjimais. Gerbti kitų (skirtingo amžiaus, kitakalbių, neįgalių) poreikius ir teises. Jausti save šeimos nariu, didžiuotis savo šeima. Gerbti ir vertinti darbą. Laikytis bendruomenės tradicijų ir papročių.</p>	<p>pan.). Stebi, tyrinėja savo ir draugų, suaugusiųjų elgesį, aiškinasi jo pasekmes. Laikosi grupės taisyklių, tvarkos, mandagumo normų. Aiškinasi, kaip elgtis su svetimais žmonėmis. Kartu žaidžia ir veikia; renkasi draugus. Bendrauja su įvairiais žmonėmis (darželyje, kieme, parduotuvėje, poliklinikoje ir pan.). Išsiaiškina, kad yra žmonių, kurie rūpinasi visų sveikata (gydytojai), kelionėmis (vairuotojai), namų gerove (elektrikai, šiukšlių išvežėjai). Atpažįsta nesaugius žaislus (sulūžę, aštrūs) ir daiktus. Kreipiasi pagalbos į draugą, suaugusįjį. Išsako savo nuomonę, pasitiki savimi. Globoja augalą, gyvūnėlį. Rūpinasi savo išvaizda, apranga, asmeniniais daiktais. Žino ir pasako savo šeimos narių vardus, kitų giminaičių vardus; išsiaiškina, kad yra vaikų, neturinčių mamos ar tėčio. Pasakoja, ką dirba tėveliai, seneliai, kuo tai naudinga kitiems.</p>	<p>emocijas, nuotaikas, bando keisti jas bendraujant. Sako vienas kitam komplimentus, pagiria draugą, suaugusįjį. Derina su kitais savo norus ir veiksmus kartu veikiant, žaidžiant; išklauso ir gerbia kito nuomonę; sprendžia konfliktus. Tariausi dėl bendros veiklos taisyklių, jų laikosi. Atpažįsta rizikingas situacijas ir elgesį. Padeda draugui jas atpažinti. Pasirenka saugius žaislus ir saugias žaidimo vietas. Žino telefono numerius, kuriais galima kviestis pagalbos, pakliuvus į bėdą. Pamoko mažiau patyrusį, globoja mažesnįjį. Prisiima atsakomybę už bendros užduoties, pramogos, šventės sėkmę. Kontroliuoja savo išvaizdą, laikyseną. Prižiūri savo daiktus; apsitarnauja save. Aiškinasi, kaip išvengti traumų. Atpažįsta fizinių trūkumų turinčius žmones, bando jiems padėti. Aiškinasi, kad skirtingų šeimų gali būti skirtingas gyvenimo būdas, papročiai, tradicijos, kalba. Bando kurti giminės medžio schemą, didžiuojasi savo šeima, seneliais, protėviais. Aiškinasi darbo prasmę ir naudingumą; apibūdina tėvų darbus. Pažįsta pinigus, žino jų reikšmę. Susipažįsta su daugeliu profesijų (žurnalistu, policininku, ugniagesiu, mokytoju). Dalyvauja savo šeimos, darželio, miesto šventėse ir renginiuose, dalijasi įspūdžiais.</p>
<p><i>Ugdymo formos, būdai ir priemonės:</i></p>		
<p>Įvairių elgesio, bendravimo, literatūros kūrinių, saugios gyvensenos situacijų inscenizavimas ir aptarimas. Patirtų situacijų, skaitytų kūrinių iliustravimas meninėmis priemonėmis. Pratybos ir pratimai gyvenimo įgūdžių ugdymui, projektai. Kūno kultūros valandėlės, sporto šventės ir pramogos; projektai. Šventinių renginių, , parodų lankymas. Ekskursijos ir išvykos į tėvų darbo vietas, į biblioteką, kirpyklą, grožio centrą ir pan. Asmeniniai daiktai, nuotraukos. Siužetiniai žaislai, stalo žaidimai, didaktinės priemonės. Priemonės</p>		

lėlių teatrui, inscenizacijoms.		
Komunikavimo kompetencija		
Vertybines nuostatas ir gebėjimai	Esminės veiksenos	
	3-5 m.	5-6 m.
<p>Bendrauti su suaugusiais ir bendraamžiais. Dalintis su kitais turima informacija, įvardinti veiksmus, poreikius, mintis. Pratintis klausytis, girdėti, išklausti. Naudoti įvairias komunikacines priemones jausmams, emocijoms, vidinei būsenai reikšti. Jausti teksto ir vaizdo, vaizdo ir muzikos, muzikos ir judesio ryšį. Pajusti gimtosios kalbos grožį (ritmą, melodingumą, vaizdingumą), tautosakos ypatumus. Susipažinti su tarmėmis. Lavinti teisingą ir taisyklingą tartį. Domėtis parašytu žodžiu, grafiniu simboliu, juos atpažinti. Jausti meilę ir pagarbą knygai.</p>	<p>Žino ir pasako savo ir kitų vardus. Klausosi bendraamžių ir suaugusiųjų pokalbio, atsako į klausimus, klausinėja. Monologą keičia dialogu. Įvardija artimiausios aplinkos daiktus, reiškinius, įvykius. Paprašo pagalbos, paaiškinimo, pakartojimo. Nusako, ką veikia ar veiks. Pasakoja vienas kitam įvykius, fantazijas; imituoja veikėjų elgesio ir kalbos manierą, intonaciją. Išgirsta ir atpažįsta aplinkos garsus, juos atkartoja, apibūdina. Atskiria ir vartoja skirtingą kalbos toną (pokalbyje, klausantis, veikiant, žaidžiant). Taisyklingai ir aiškiai taria daugumą gimtosios kalbos garsų, intuityviai junta kalbos grožį. Kalba sakiniiais, vartoja vaizdingesnius žodžius; „žaidžia“ žodžiais. Klausosi liaudies pasakų, dainų, žaidimų, pamėgdžiojimų, tarmiškų pokalbių ar dainų. Varto knygeles, „skaito“ iliustracijas. Sugeba pažymėti daiktą grafiniu simboliu. Pažįsta savo vardo pirmą raidę, geba ją nupiešti. Kopijuoja spausdintus simbolius.</p>	<p>Bendrauja su mažiau pažįstamais ir nepažįstamais žmonėmis namuose, grupėje, darželyje, gatvėje, išvykoje ir pan. Pasakoja išpūdžius visai grupei. Išsako savo nuomonę tariantis dėl veiklos ir taisyklių, aiškinantis su bendraamžiais ir suaugusiais. Pradedą ar užbaigia kito pasakojimą. Atpažįsta ir įvardija savo ir kito vaiko emocijas, derina jas bendraujant. Pasakojimams naudoja gestus, mimiką; vaidina charakterinius personažus. Kreipia dėmesį į tarties taisyklingumą ir gramatines normas, taisyklingai taria visus gimtosios kalbos garsus. Bendrauja dialogu. Nusako įvairių tekstų stiliaus skirtumus (tekstas iš enciklopedijos, laikraščio, pasakojimas, eilėraštis, laiškas, programėlė). Laisvai pasakoja, seka, fantazuoja; atpažįsta ir nusako perkeltinę prasmę, absurdą, humorą, fantaziją. Susipažįsta su tarmėmis, bando pajusti dzūkiškos tarmės ypatumus (taria, įsimena tarmiškus žodžius, vartoja žaidimuose, veikloje). Atpažįsta grafinius simbolius aplinkoje, pažymi daiktus kortele su užrašu. „Užrašo“ savo vardą spausdintomis raidėmis, randa vardo raides tekste. Imituoja skaitymą vartydamas knygeles.</p>
<i>Ugdymo formos, būdai ir priemonės:</i>		
<p>Žaidimai: siužetiniai – vaidmenų, statybiniai-konstruktiniai, judrieji-sportiniai, žaidimai su taisyklėmis, kalbiniai, stalo. Pokalbiai, „minčių lietus“, taisyklių kūrimas. Pasakų, tekstų klausymas ir inscenizavimas. Šventiniai renginiai darželyje ir už jo ribų. Kūrybiniai projektai, skatinantys bendravimą su vaikais ir suaugusiais. Išvykos, kelionės, ekskursijos po miestą, apylinkes (Nemuno krantinė, Saulės takas, Druskonio ežeras, miesto muziejai, paminklai, biblioteka, knygynas, parduotuvės, turgus). Kalbinė aplinka: kalbos zonos grupėse (knygos, žurnalai, laikraščiai, bukletai nuotraukos,</p>		

V. UGDYMO PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS

Vertinimo tikslas – atsižvelgiant į vaiko patirtį, nustatyti pasiekimų lygį ir numatyti ugdymo(si) būdus, siekiant pritaikyti ugdymo(si) procesą vaiko poreikiams ir galimybėms. Vertinimo rezultatai panaudojami ugdymo proceso planavimui, ugdomosios veiklos individualizavimui, tėvų informavimui ir konsultavimui.

Vertinimo paskirtis – padėti vaikui tobulėti. Pedagogas, stebėdamas vaiko pažangą, išsiaiškina, ko gali pasiekti vaikas atitinkamame amžiaus tarpsnyje, bei nusistato ugdymo tikslus, uždavinius ir numato ugdymo(si) rezultatus. Vaiko pažangos ir pasiekimų vertinimas padeda ir tėvams kelti reikalavimus, kurie atitiktų vaiko pasiekimų žingsnius, priderinti savo lūkesčius prie galimybių, gebėjimų, jei reikia – keisti ugdymo šeimoje sampratą.

Įstaigoje sukurta vertinimo sistema, kuri padeda tinkamai pažinti vaiką (fizinę brandą, savijautą, poreikius ir interesus, gebėjimo lygį, šeimos lūkesčius). Visuminis vaikų pasiekimų vertinimas atliekamas du kartus per metus: vaikui atėjus į įstaigą ar mokslo metų pradžioje ir baigiantis mokslo metams. Tarpiniai vertinimai gali būti atliekami, jei išryškėja ugdymo(si) spragos.

Vertinimas – nuolatinis procesas, kuris vyksta pastoviai. Pedagogas, siekdamas kuo geriau pažinti vaiką, išsiaiškinti jo poreikius, gebėjimus, nuolat jį stebi ir vertina.

Esant elgesio ar įgūdžių ir patirties stokai, informuojama Vaiko gerovės komisija, kuri pasirūpina, kad vaikui (šeimai) būtų suteikta specialistų pagalba. Specialiųjų poreikių vaikams atliekamas tarpinis vertinimas. Logopedas ir spec. pedagogas vaikų pasiekimus fiksuoja dienynuose bei ugdymo(si) pasiekimų aprašuose.

Pasiekimai fiksuojami grupės dienynuose savaitės refleksijos skiltyje.

Kiekvienam vaikui kaupiamas jo pasiekimų aplankas. Jį sudaro:

1. Iš tėvų gauta informacija apie vaiko individualius įpročius, kaip jis augo, vystėsi, kokia jo sveikata, charakteris, kokios paramos jam reikia, kokie jo tėvų lūkesčiai.
2. Vaiko darbeliai ir jų analizė.
3. Specialistų pastabos, komentarai, pagyrimai ir paskatinimai.

Ugdymo pasiekimų vertinimo metodai: vaiko veiklos stebėjimas (informacijos kaupimas, nesikišant į vaiko veiklą), pokalbiai, vaikų komentarai, vaikų kūrybinių darbų analizė, pokalbiai su tėvais, tyrimai (situacijų sudarymas, siekiant išsiaiškinti vaiko patirtį ir pan.).

Vadovaujantis amžiaus tarpsnių vystymosi ypatumais bei pasiekimų žingsniais, vertinami atskirų ugdymo(si) sričių pasiekimai ir nustatomas vaiko pasiekimų lygis, kuris fiksuojamas pasiekimų sričių ir kompetencijų vertinimo schemose. Jo pagrindu nustatomi nauji ugdymo tikslai ir uždaviniai.

Vaikų ugdymo(si) pasiekimai aptariami mokytojų taryboje ir Vaiko gerovės komisijoje. Tėvams informacija pateikiama individualių pokalbių metu. Vaikui išeinant iš darželio, tėvams perduodamas tik vaiko darbų aplankas.

VI. NAUDOTA LITERATŪRA IR ŠALTINIAI

1. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas. 2011-03-17, Nr.XI-1281.
2. Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija. Ratifikuota 1995 m. liepos 3 d. Nr.I-983.
3. Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcija. 2003-05-20, Nr.IX-1569.
4. Valstybinė švietimo 2013-2022 metų strategija. 2013-12-23 Nr. XII – 745.
5. Ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašas. ŠMM, 2011-06-07, Nr.V-1009
6. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas. V., Švietimo aprūpinimo centras,

2014.

7. Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos. V., Švietimo aprūpinimo centras, 2015.
8. Priešmokyklinio ugdymo bendroji programa. V., Švietimo aprūpinimo centras, 2014
9. Birontienė Z., Budrikaitė A. Ikimokyklinio amžiaus vaikų olimpinio ugdymo programa. U., 2014
10. Metodinės rekomendacijos Ikimokyklinio ugdymo programai rengti. V., Švietimo aprūpinimo centras, 2006
11. Ankstyvojo ugdymo vadovas. sud. Monkevičienė O. V., Minklės leidyba, 2001.
12. Becher-Textor. Kūrybiškumas vaikų darželyje. V., Presvika, 2001.
13. Bulotaitė L., Gudžinskienė V., Monkevičienė O., Jakučiūnienė D. Gyvenimo įgūdžių ugdymas. Ikimokyklinis amžius. V., Švietimo aprūpinimo centras, 2004.
14. Molcho S. Vaikų kūno kalba. Alma littera, 2006.
15. Žmuidienė G., Milvydienė A. Sveikos ir saugios gyvensenos ugdymas lopšelyje-darželyje. Klaipėda, „Pėdsakai“, 2003.
16. Žukauskienė R. Raidos psichologija. V., Margi raštai, 2002.
17. www.smm.lt
18. www.ikimokyklinis.lt

APTARTA:

Lopšelio-darželio „Žibutė“
2015 m. birželio 3 d. pedagogų tarybos
posėdyje (protokolo Nr. 3.)

Lopšelio-darželio „Žibutė“
2015 m. birželio 5 d. tarybos
posėdyje (protokolo Nr. 2.)